

ԹԱԳԵՐԻ ՄԱՏՅԱՆ

(ՔԻՏԱԲ ԱԼ - ՏԻՋԱՆ)

ԹԱԳԵՐԻ ՄԱՏՅԱՆ ՀԻՄՅԱՐԻ ԹԱԳԱՎՈՐՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

Վահր իբն Մունաբբիհից: Պատմել է Աբու Մուհամմադ Աբդ ալ-Մալիք իբն Հիշամը լսելով Ասադ իբն Մուսայից, իսկ սա Աբու Իդրիս իբն Սինանից, սա էլ իր մոր կողմից պապ Վահր իբն Մունարրիհից:

Էջ 46

Նա (Կաշթանը)* գրոհեց Բաբելոն (Բաբել)¹ հետապնդելով ալ-Խաֆանանին Ատրպատականում, իսկ վերջինս նրա դեմ կանդնեց Հաբեթի որդիների հետ: Կաշթանը հաղթեց ու սպանեց Խաֆանանին, նրա Հաբեթի որդիներից բաղկացած զորքը ցրեց, ապա զնաց Հայաստան երկիրը և նրանից այն կողմ:

Էջ 47

Նա (Աբդ Շամսը)** չարժվեց դեպի Բաբելոն, նվաճեց, կոտորեց նրանում եղած ղժռվքի (բավար) որդիներին, մինչև հասավ Հայաստանի հողը ու նվաճեց Հաբեթի որդիների հողը:

Էջ 63

Նա (Մուաֆիր իբն Յաաֆուրը) նվաճում էր երկրներ, հարկ պահանջելով ու հասավ Եփրատ, անցավ դեպի Հայաստան, որը նվաճեց ու կոտորեց նրա այն թագավորներին, որոնք չէին հնազանդվում: Նա այստեղ գտավ տարբեր թագավորների, ապա անցնելով կամուրջը (կանթարա) անցավ Ասորիքի (Շամ) հողը:

* Հարավարաբական ցեղերի առասպելական նախահայր:

** Համանուն ցեղախմբի առասպելական նախահայր:

Ասել է Վահրը երբ [Շաղղաղ իրն Ասդը] թաղավոր դարձավ հավաքեց իր դորբը: Նա կորովի սարդ էր և անցավ երկիրը տորելով ու հասավ Մեծ Հայք (Արսինիա ալ-Քուրրա), ուր սպանեց ամեն մի ըմբոստի: Ասյու անցավ եփրատը դեպի արևելք, հասնելով նրա հեռավոր ծայրերը: Ով նրա դեմ կանդնում էր, սպանում էր նրան: Հասավ Սամարկանդի ափերը և մինչև Տիրևթ երկիրը: Ապա դիմեց Հայաստան և այնանդից անցավ Ասորիք (Շամ):

Ասել է Վահրը՝ երբ Ռաիչը հասավ խորասանի լեռները, ստացավ Հայաստանի նվերները, քանդի նրանք (հայերը) զգուշանում էին նրանից՝ իմանալով Հնդկաստանում կատարվածը: Հայաստանի թաղավորները ուղարկել էին սպիտակ բաղեններ, մետաքսեղեն (դիրաջ), թամբեր ու դարմանալի ապրանքներ, որ թագավորներին էին արժանի: Նա հարցրեց ղեկավարներին՝ այս բոլորը ձեր երկրից է. ասացին՝ այո՝ ի՞նչ արքա: Ասաց՝ մենք այլևս ոչ մի բան չենք գրավի, մինչև Հայաստանը չգրավենք: Նա առաջ շարժվեց դեպի Հայաստանի հայր: Նրա մոտ եկավ Շամմար իրն ալ-Աթթաֆ ալ-Հիմյարին հարյուր հսկարով ու նրան հետևեց իր գործով: Նվաճեցին Հայաստանը ու դրավեցին երկրի լեռնաքարները մինչև երկրի մյուս կողմը, ինչ ուր կար Արջ համաստեգության տակ և երկրի անկյուններում: Ասրս վերադարձավ Ատրպատական:

Ասյու [երկկոսողավորը]² նվաճեց Գոգն ու Մագոգը, Ջարիրսայի ու Ջարիրկայի յոդովուրդը, կոտորեց ում կարողացավ կոտորել, ում կամեցավ՝ երաչիափորադիր տվեց: Նվաճեց Հայաստանը և այնտեղ եղած [յոդովուրդը], ապա թեքվեց դեպի Նահավենդի կիրճը (հովիտը) և այն կոչեց Բար սդ-Արուար (դռների դուռ, Դարբանդ) և նույն ձևով մինչև օրս կոչվում է:

Երկկոսողավորը նվաճելով Գոգն ու Մագոգը կովեց ու հաղթեց նրա յոդովուրդին և մի ազգի, որը Նոյի որդի Հարեթի որդի Իլջանից է սերում, թողեց Հայաստան կղզում Ջարիրսայի կողմերում: Սրանք կոչվեցին թուրքեր³ (արար. տուրք), քանդի երկկոսողավորը թողեց (տարաքա) նրանց ու դիմեց Գոգի ու Մագոգի երկիրը [նվաճելու]:

Ալեքսանդր Հոռոմը (Հույներ)⁴ ագնիվ, իմաստուն մարդ էր, Իկրիտիս ծոցի⁵ ասիին շինեց երկու փարոս՝ մեկը Բաբելոնի Հողում, մյուսը՝ նրանից արևմուտք Հայաստանում: Իկրիտիսի ծով է կոչվել արևմտյան ծովը:

Ապա [Արրահան]⁶ դիմեց դեպի Ասորիք ու հասավ լեռնանցքը: Այստեղ ընդունեց Հոռոմների ու Հայաստանի ժողովրդի նվերները, հետո գնաց հասավ Մեքքա:

Շամմար Յուրիչ իբն Նաչիր ալ-Նաամ Թադավորը հզոր էր, ահադ-դու, ուստի սուղղերը, քրդերը, լսուղերը (լսուղիստանցի⁷ ք), դութթերը (գնչուներ), գոթերը, որոնք բոլորը Նոյի որդի Հաբեթի որդիներն են, լուր ուղարկեցին իրենց հաբեթորդի եղբայրներին, որոնք Հայաստանի Հողում են՝ Բալջային ու Ջաջային և ասացին նրանց:

Ապա [Շամմար Յուրիչը] շարժվեց Թողնելով Իրաքը, որտեղ Ֆարսի ու Հաբեթի որդիների բաղմությունը կար և դիմեց Ջաղիրա, ապա գնաց դեպի Եփրատ՝ կամենալով հասնել Հայաստան:

Տուրբա* Շամմար Յուրիչը հասավ Հայաստան, իսկ Կավատը⁸ (Կուրադ) լսելով այդ մասին հրամայեց թուրքերին հարձակվել Հայաստանի վրա: Առաջ շարժվեցին թուրքերը՝ կամենալով Հայաստանի վրա հարձակվել: Նա (Եմենի Թադավորը) կատաղի պատերազմ մղեց, ապա փախուստի մատնեց և խիստ կոտորեց, բացի նրանցից, ովքեր լեռներում ապաստանեցին: Նա Հայաստանի Հողում գերեզմարեց, քաղաքներ ավերեց, իսկ Կավատը լսելով, որ Տուրբա Շամմար Յուրիչը Հայաստանում է իր տեղից շարժվել էր, իր հետ եղող պարսիկների, ֆերղանացիների, սուղղերի, քրդերի, դութթերի, լսուղերի բաղմությամբ, կամենալով արշավել արարաց երկիրը:

* Թադավորի տիտղոսը Եմենում: